

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 7, 11, 15 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 7 STRAIPSNIO 1 BEI 4 DALIŲ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO ĮSTATYMO 20 STRAIPSNIO 2 DALIES ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2002 m. birželio 19 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Augustino Normanto, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus ir Stasio Stačioko,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo nariui Algimantui Salamakinui,

suinteresuoto asmens atstovui – Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajai konsultantei Jadvygai Andriuškevičiūtei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 ir 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2002 m. birželio 6 d. išnagrinėjo bylą Nr. 29/2000 pagal pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 71 ir 90 straipsniams.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Seimas 2000 m. birželio 13 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7,

11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Žin., 2000, Nr. 52-1487; toliau – ir Įstatymas).

Pareiškėjas – Seimo narių grupė prašo ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 71 ir 90 straipsniams.

II

Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais.

1. Pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį, jeigu Respublikos Prezidentas nurodytu laiku nepasirašo ir nepaskelbia įstatymo, įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas. Pareiškėjo nuomone, savarankiškus konstitucinius įgaliojimus turi Seimo Pirmininkas, o Seimo Pirmininko pavaduotojas gali tik vadovauti Seimo posėdžiams (Konstitucijos 66 straipsnio 1 dalis) ir Seimo pavedimu laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas (Konstitucijos 89 straipsnis).

Pareiškėjas teigia, kad nei Konstitucijoje, nei Seimo statute, nei įstatymuose nėra numatyta, kad įsigaliojusių įstatymų, pasirašytas Seimo Pirmininko pavaduotojo. Tuo tarpu ginčijamą Įstatymą pasirašė ir oficialiai paskelbė Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas. Pareiškėjo nuomone, pasirašant ir paskelbiant ginčijamą Įstatymą buvo pažeista Konstitucijoje nustatyta įstatymų pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarka. Pareiškėjas abejoja, ar ginčijamas Įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 71 straipsniui.

2. Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsniu buvo pakeista Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis ir ji buvo išdėstyta taip: „Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą.“

Pareiškėjas nurodo, kad pagal Konstitucijos 90 straipsnį Respublikos Prezidento ir jo rezidencijos finansavimo tvarką nustato įstatymas ir kad šiai Konstitucijos nuostatai įgyvendinti buvo priimtas specialus Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymas. Pareiškėjo nuomone, Lietuvos Respublikos Prezidento įstatyme yra nustatytas tik Respublikos Prezidento veiklos finansavimas ir socialinės garantijos, tad šis įstatymas negali būti taikomas asmenims, kurie nebuvo išrinkti Respublikos Prezidentu. Todėl, pareiškėjo manymu, ginčijamo Įstatymo 1 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 90 straipsniui.

III

Rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui buvo gauti suinteresuoto asmens atstovės J. Andriuškevičiūtės rašytiniai paaiškinimai dėl pareiškėjo argumentų.

1. Pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas.

Suinteresuoto asmens atstovė nurodo, kad Seimo statute įtvirtinta tokia Seimo struktūra ir darbo tvarka, kad Seimas galėtų konstruktyviai, efektyviai ir nepertraukiamai įgyvendinti suverenią Tautos valią esant bet kokiai situacijai šalyje.

Suinteresuoto asmens atstovė teigia, kad Seimo vadovybė yra svarbiausia Seimo struktūrinių padalinių sistemos dalis. Jos funkcijos yra nustatytos Konstitucijoje.

J. Andriuškevičiūtės nuomone, pagal Konstituciją Seimo Pirmininko pavaduotojui nėra draudžiama tam tikrą (apibrėžtos trukmės) laiką vykdyti konstitucinius Seimo Pirmininko įgaliojimus. Priešingai, Konstitucijoje įtvirtintas Seimo, kaip įstatymų leidybos valdžios, statusas įpareigoja Seimo vadovybės įgaliojimus reglamentuoti ir suderinti taip, kad būtų užtikrintas Seimo konstitucinių galių nepertraukiamumas. Pagal Seimo statuto 30 straipsnį Seimo Pirmininko pavaduotojai atlieka Seimo Pirmininko jiems pavestas funkcijas. Šiame straipsnyje taip pat nustatyta, kad „Seimo Pirmininką, laikinai išvykusį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti savo pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas arba Seimo pavedimu kitas pavaduotojas“. Suinteresuoto asmens atstovės manymu, ši Seimo statuto nuostata vertintina kaip Seimo pavedimas Seimo Pirmininko pirmajam pavaduotojui vykdyti laikinai išvykusio arba susirgusio ir dėl to laikinai negalinčio eiti pareigų Seimo Pirmininko pareigas.

Ginčijamas Įstatymas buvo pasirašytas 2000 m. birželio 26 d. Tuo laiku Seimo Pirmininkas buvo išvykęs į užsienį (Seimo valdybos 2000 m. birželio 14 d. sprendimas Nr. 2091). Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, Įstatymą pasirašius ir paskelbus Seimo Pirmininko pirmajam pavaduotojui, Konstitucijoje nustatyta įstatymų pasirašymo ir oficialaus paskelbimo procedūra nebuvo pažeista.

2. Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta, jog valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais. J. Andriuškevičiūtė pažymi, kad Konstitucijos 90 straipsnyje nėra nuostatų, kuriose būtų reglamentuojama vienos ar kitos pensijos skyrimo tvarka ar sąlygos.

Suinteresuoto asmens atstovė teigia, kad Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnyje nurodyti teisę į valstybinę pensiją turintys aukščiausieji valstybės pareigūnai. Šio straipsnio 4 dalyje kaip aukščiausiasis valstybės pareigūnas yra įvardytas Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkas. Valstybinės pensijos skyrimo šiam pareigūnui tvarka Valstybinių pensijų įstatyme nėra reglamentuota, todėl, siekiant apibrėžti, kokia tvarka ši pensija skiriama, šio įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje daroma nuoroda į Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą. Suinteresuoto asmens atstovės nuomone, ginčijamo Įstatymo 1 straipsnis neprieštarauja Konstitucijai.

IV

Teisminiame posėdyje pareiškėjo atstovas A. Salamakinas iš esmės pakartojo rašytiniuose paaškinimuose išdėstytus argumentus.

Teisminiame posėdyje suinteresuoto asmens atstovė J. Andriuškevičiūtė iš esmės pakartojo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Seimas 2000 m. birželio 13 d. priėmė Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą.

Pareiškėjas abejoja, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 71 ir 90 straipsniams.

2. Nors pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijos 90 straipsniui neprieštarauja Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjas abejoja, ar Konstitucijos 90 straipsniui neprieštarauja ne visas ginčijamas Įstatymas, o tik jo 1 straipsnis, kuriuo buvo pakeista Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis, ir ji buvo išdėstyta taip: „Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą.“

Atsižvelgiant į tai, kad Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 1 straipsniu buvo pakeista Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis, konstatuotina, jog pareiškėjas abejoja, ar Konstitucijos 90 straipsniui pagal normų turinį neprieštarauja Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija; Žin., 2000, Nr. 52-1487).

3. Nors pareiškėjas prašo ištirti, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 71 straipsniui, iš prašymo motyvų matyti, jog pareiškėjas abejoja, ar ginčijamas Įstatymas neprieštarauja ne visam Konstitucijos 71 straipsniui, o tik jo 2 daliai, kurioje nustatyta: „Jeigu nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negrąžina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.“

Iš prašymo motyvų matyti, kad pareiškėjo nuomonė, jog ginčijamas Įstatymas prieštarauja Konstitucijai pagal joje nustatytą pasirašymo ir paskelbimo tvarką, yra grindžiama tuo, kad Įstatymą pasirašė ir oficialiai paskelbė ne Respublikos Prezidentas ir ne Seimo Pirmininkas, bet Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas.

Pažymėtina, kad pareiškėjas prašyme Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį įvardija kaip šio straipsnio 4 dalį. Pagal Konstitucijos 71 straipsnio 4 dalį, jeigu nurodytu laiku Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia referendumu priimto įstatymo, toks įstatymas įsigalioja po to,

kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas. Tuo tarpu ginčijamas Įstatymas buvo priimtas ne referendumu – jį priėmė Seimas. Todėl Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti ginčijamą Įstatymą kyla ne iš Konstitucijos 71 straipsnio 4 dalies, bet iš šio straipsnio 2 dalies.

Taigi pareiškėjas abejoja, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal Konstitucijoje nustatytą pasirašymo ir paskelbimo tvarką neprieštarauja Konstitucijos 71 straipsnio 2 daliai.

4. Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo prašymą tirs, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija) pagal normų turinį neprieštarauja Konstitucijos 90 straipsniui, taip pat ar Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal Konstitucijoje nustatytą pasirašymo ir paskelbimo tvarką neprieštarauja Konstitucijos 71 straipsnio 2 daliai.

II

Dėl Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalies (2000 m. birželio 13 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 90 straipsniui.

1. Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje (2000 m. birželio 13 d. redakcija) nustatyta: „Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą.“

2. Pareiškėjas abejoja, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 90 straipsniui, kuriame nustatyta: „Respublikos Prezidentas turi rezidenciją. Respublikos Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas.“

Savo abejones pareiškėjas grindžia tuo, kad, jo nuomone, Lietuvos Respublikos Prezidento įstatyme yra nustatytas tik Respublikos Prezidento veiklos finansavimas ir socialinės garantijos, tad šis įstatymas negali būti taikomas asmenims, kurie nebuvo išrinkti Respublikos Prezidentu.

3. Konstitucija yra vientisas ir tiesiogiai taikomas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Skirtinguose Konstitucijos straipsniuose išdėstytos normos yra tarp savęs suderintos ir sudaro vientisą visumą (Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 9 d. nutarimas). Pareiškėjo nurodyto Konstitucijos 90 straipsnio negalima aiškinti jį atribojus nuo kitų Konstitucijos straipsnių, kuriuose įtvirtintas Respublikos Prezidento institutas.

4. Konstitucijos 77 straipsnyje nustatyta:

„Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas.

Jis atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų.“

Aiškindamas Konstitucijos 77 straipsnį, Konstitucinis Teismas 2000 m. gegužės 8 d.

nutarime konstatavo: „Valstybės vadovo statusą Konstitucijoje nustatytam laikui įgyja tik vienas asmuo, t. y. Respublikos Prezidentas, kurį išrenka Lietuvos Respublikos piliečiai. Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų piliečių teisinio statuso.“ Pagal Konstituciją Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas skiriasi ir nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso.

Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, individualų, išskirtinį teisinį statusą atskleidžia įvairios Konstitucijos nuostatos, įtvirtinančios: Respublikos Prezidento asmens neliečiamybę; negalimumą Respublikos Prezidentui būti Seimo nariu, užimti kitas pareigas, gauti kitokį atlyginimą, išskyrus Respublikos Prezidentui nustatytą atlyginimą ir atlyginimą už kūrybinę veiklą; asmens, išrinkto Respublikos Prezidentu, pareigą sustabdyti savo veiklą politinėse partijose ir politinėse organizacijose; reikalavimus kandidatams į Respublikos Prezidentus bei Respublikos Prezidento rinkimų pagrindus ir tvarką; Respublikos Prezidento priesaiką; Respublikos Prezidento įgaliojimus, jų pradžią ir pabaigą ir kt.

Konstitucijos 89 straipsnyje nustatyta:

„Respublikos Prezidentui mirus, atsistatydinus, pašalinus jį iš pareigų apkaltos proceso tvarka ar tada, kai Seimas nutaria, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti pareigų, jo pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas. Šiuo atveju Seimo Pirmininkas netenka savo įgaliojimų Seime, kur jo pareigas Seimo pavedimu laikinai eina jo pavaduotojas. Išvardytais atvejais Seimas ne vėliau kaip per 10 dienų privalo paskirti Respublikos Prezidento rinkimus, kurie privalo būti surengti ne vėliau kaip per du mėnesius. Seimui negalint susirinkti ir paskelbti Respublikos Prezidento rinkimų, rinkimus skelbia Vyriausybė.

Respublikos Prezidentą, laikinai išvykusį į užsienį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas.

Laikiniai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas negali skelbti pirmalaikių Seimo rinkimų, atleisti ar skirti ministrų be Seimo sutikimo. Tuo laikotarpiu Seimas negali svarstyti klausimo dėl nepasitikėjimo Seimo Pirmininku.

Jokiais kitais atvejais ir jokiems kitiems asmenims ar institucijoms negalima vykdyti Respublikos Prezidento įgaliojimų.“

5. Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos interpretuotinos atsižvelgiant į tai, kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidento teisinis statusas yra individualus, besiskiriantis nuo visų kitų valstybės pareigūnų statuso. Minėta, jog Konstitucijos 90 straipsnyje įtvirtinta, kad Respublikos Prezidentas turi rezidenciją ir kad Respublikos Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas. Šios konstitucinės nuostatos reiškia ir tai, kad Respublikos Prezidento veiklą finansuoja, Respublikos Prezidento materialines ir socialines garantijas užtikrina valstybė, kad tam reikalingos lėšos turi būti numatomos valstybės biudžete, kad Respublikos Prezidento ir jo rezidencijos

finansavimas turi būti reguliuojamas įstatymais. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjui neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigtas individualus, nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso besiskiriantis Respublikos Prezidento teisinis statusas ir sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti Respublikos Prezidentui – valstybės vadovui.

Konstituciniai reikalavimai, kad Respublikos Prezidento ir jo rezidencijos finansavimą nustato įstatymas, taip pat kad neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigtas individualus, nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso besiskiriantis Respublikos Prezidento teisinis statusas ir sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti Respublikos Prezidentui, reiškia ir tai, kad neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti buvusiam Respublikos Prezidentui.

Įstatymų leidėjas gali, nepažeisdamas Konstitucijos, nustatyti buvusio Respublikos Prezidento finansavimą atsižvelgdamas į tai, kokiais konstituciniais pagrindais yra nutrūkę Respublikos Prezidento įgaliojimai, taip pat į tai, ar tas pats asmuo nėra perrinktas arba vėl išrinktas Respublikos Prezidentu.

Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos suponuoja tai, kad neatskiriamas Respublikos Prezidento finansavimo elementas ir valstybės vadovo konstitucinė socialinė garantija yra Respublikos Prezidento pensija. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį šios pensijos dydį, tokias jos skyrimo ir mokėjimo sąlygas, kurios atitiktų Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, orumą, jo individualų, išskirtinį teisinį statusą. Konstitucijos 90 straipsnio nuostatos reiškia ir tai, kad įstatymų leidėjui neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį koks nors asmuo, kuris nebuvo išrinktas Respublikos Prezidentu, galėtų gauti Respublikos Prezidento pensiją.

6. Vienas iš įstatymų, nustatančių Respublikos Prezidento finansavimą, yra Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymas.

6.1. Šio įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje (Žin., 1993, Nr. 5-89) nustatyta:

„Išėjusiam iš valstybės tarnybos Respublikos Prezidentui iki gyvos galvos:

1) nustatoma 50 procentų Respublikos Prezidento darbo užmokesčio dydžio pensija per mėnesį <...>.“

Respublikos Prezidento pensija, kaip valstybinių pensijų rūšis, yra įtvirtinta Valstybinių pensijų įstatymo 1 straipsnio (1995 m. liepos 4 d. redakcija) 1 dalies 1 punkte, o šio straipsnio 3 dalyje *inter alia* nustatyta, kad Respublikos Prezidento pensija skiriama pagal specialų įstatymą. Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje (Žin., 1994, Nr. 101-2018) nustatyta, kad Respublikos Prezidentui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą. Lietuvos

Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra nustatyti išėjusio iš valstybės tarnybos Respublikos Prezidento pensijos dydis, mokėjimo trukmė ir periodiškumas.

Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas reiškia, kad Respublikos Prezidento pensija pagal šį įstatymą yra nustatoma tik buvusiam Respublikos Prezidentui, o ne kuriam nors kitam asmeniui.

6.2. Respublikos Prezidento pensijos, kaip valstybės vadovo esminės socialinės garantijos, nustatymas pagal Konstituciją sietinas tik su šiomis sąlygomis: 1) asmuo buvo išrinktas Respublikos Prezidentu; 2) jo įgaliojimai yra nutrūkę.

Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje ir Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje pavartota formuluotė „išėjusiam iš valstybės tarnybos“ reiškia, jog Respublikos Prezidento pensija yra nustatoma (skiriama ir mokama) buvusiam Respublikos Prezidentui tik jeigu jis nėra jokioje kitoje valstybės tarnyboje. Taigi šios pensijos nustatymas (skyrimas ir mokėjimas) siejamas ne tik su Respublikos Prezidento įgaliojimų nutrūkimu, bet ir su tuo, kad buvęs Respublikos Prezidentas nėra jokioje kitoje valstybės tarnyboje. Toks teisinis reguliavimas reiškia, kad buvusiam Respublikos Prezidentui, jeigu jis yra kokioje nors kitoje valstybės tarnyboje, Respublikos Prezidento pensija nėra nustatoma (skiriama ir mokama).

Pabrėžtina, kad Konstitucijoje buvusio Respublikos Prezidento socialinės garantijos, jo finansavimas nėra siejami su buvusio Respublikos Prezidento išėjimu iš valstybės tarnybos.

Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje ir Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį Respublikos Prezidento pensija yra nustatoma (skiriama ir mokama) buvusiam Respublikos Prezidentui, jeigu jis nėra jokioje kitoje valstybės tarnyboje, minėto konstitucinio reikalavimo neatitinka. Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje ir Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta papildoma, Konstitucijoje nenumatyta sąlyga gauti Respublikos Prezidento pensiją – išėjimas iš valstybės tarnybos. Įtvirtinus, kad Respublikos Prezidento pensija yra nustatoma (skiriama ir mokama) buvusiam Respublikos Prezidentui tik jeigu jis nėra jokioje kitoje valstybės tarnyboje, yra paneigiama Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinė socialinė garantija gauti, nutrūkus Respublikos Prezidento įgaliojimams, Respublikos Prezidento pensiją. Taigi yra sudaromos prielaidos paneigti išskirtinį Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinį statusą. Šitaip yra pažeidžiama Konstitucijos 77 straipsnio 1 dalis.

6.3. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria Respublikos Prezidento pensijos nustatymas susiejamas su buvusio Respublikos Prezidento išėjimu iš valstybės tarnybos, taip pat Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ta apimtimi, kuria Respublikos Prezidento pensijos skyrimas ir mokėjimas susiejamas su buvusio Respublikos Prezidento išėjimu iš valstybės tarnybos,

prieštarauja Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai.

Pažymėtina, kad pareiškėjas neginčija Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalies ir Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijai. Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas).

7. Minėta, kad Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje (2000 m. birželio 13 d. redakcija) yra nustatyta, jog Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą.

Sprendžiant, ar Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai, reikia nustatyti, ar pagal Konstituciją Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininko pareigybė gali būti prilyginta Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, institutui.

7.1. 1990 m. kovo 11 d. atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę ir priėmus Laikinąjį Pagrindinį Įstatymą valstybės vadovo institutas jame nebuvo nustatytas. Valstybės vadovo konstitucinis institutas buvo nustatytas 1992 m. Konstitucijoje įtvirtinus Respublikos Prezidento institutą.

7.2. Konstitucijos 151 straipsnyje nustatyta: „Ši Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigalioja kitą dieną po referendumo rezultatų oficialaus paskelbimo ir su sąlyga, jeigu jai pritaro daugiau kaip pusė visų Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę.“

Konstitucinis Teismas 1994 m. balandžio 21 d. nutarime konstatavo: „Lietuvos Respublikos Konstitucija buvo priimta 1992 m. spalio 25 d. visų Respublikos piliečių referendume ir įsigaliojo kitą dieną po oficialaus referendumo rezultatų paskelbimo, t. y. 1992 m. lapkričio 2 d.“

Konstitucijos 152 straipsnyje nustatyta: „Šios Konstitucijos ir jos atskirų nuostatų įsigaliojimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“, kuris priimamas referendumu kartu su šia Lietuvos Respublikos Konstitucija.“

Įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ 6 straipsnyje nustatyta, kad laikotarpiu, kol dar nėra Respublikos Prezidento, ši teisinė situacija tolygi tai, kuri numatyta Konstitucijos 89 straipsnyje; prireikus Seimas gali pratęsti 89 straipsnyje numatytus terminus daugiau kaip pusės Seimo narių balsų dauguma, bet ne ilgiau kaip keturiems mėnesiams.

7.3. Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininko pareigybė šiuo pavadinimu Konstitucijoje nėra nurodyta.

Lietuvos Respublikos Seimas 1996 m. lapkričio 28 d. priėmė deklaraciją „Dėl Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo“, kuria nuspręsta ir skelbiama, kad „1990–1992 m. dirbusi Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba vadinama: Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas“. Šioje deklaracijoje pateikiamas ne teisinis, bet istorinis ir politinis 1990–1992 m. dirbusios Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos vertinimas; jis nereiškia, kad teisės aktuose, išleistuose iki minėtos deklaracijos priėmimo, keičiami 1990–1992 m. dirbusios Aukščiausiosios Tarybos ar jos pareigūnų pavadinimai.

Taigi Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje (2000 m. birželio 13 d. redakcija) nurodyta Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininko pareigybė savo teisiniu turiniu yra tapati 1990–1992 m. dirbusios Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybei.

Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybė buvo įtvirtinta iki Konstitucijos įsigaliojimo galiojusiame Lietuvos Respublikos Laikinajame Pagrindiniame Įstatyme. Pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ 1 straipsnį, įsigaliojus Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Laikinis Pagrindinis Įstatymas netenka galios.

Pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ 4 straipsnį Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir jos deputatų įgaliojimai baigiasi nuo tada, kai išrinktas Lietuvos Respublikos Seimas susirenka į pirmąjį posėdį. Taigi nuo tada, kai išrinktas Lietuvos Respublikos Seimas susirenka į pirmąjį posėdį, pagal Konstituciją nutrūksta ir Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko įgaliojimai.

Vadinasi, Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybė 1992 m. Konstitucijoje numatyta kaip laikina, ji siejama su ta pereinamąja teisine situacija, kai Lietuvos Respublikos Seimas yra išrinktas, bet dar nėra susirinkęs į pirmąjį posėdį. Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkui Konstitucijoje nustatytas tik vienas konstitucinis įgaliojimas – pasirašyti ir ne vėliau kaip per 15 dienų oficialiai paskelbti referendumu priimtą Konstituciją ir įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ (Konstitucijos 154 straipsnis). 1992 m. lapkričio 6 d. Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Konstituciją pasirašė.

Naujai išrinktam Lietuvos Respublikos Seimui 1992 m. lapkričio 25 d. susirinkus į pirmąjį posėdį, pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ 4 straipsnį Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybės nebeliko.

7.4. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės vadovo konstitucinis institutas buvo nustatytas 1992 m. Konstitucijoje įtvirtinus Respublikos Prezidento institutą, į tai, kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas skiriasi nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso, taip pat į tai, kad Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybė Konstitucijoje numatyta kaip laikina ir siejama su ta pereinamąja teisine situacija, kai Lietuvos

Respublikos Seimas yra išrinktas, bet dar nėra susirinkęs į pirmąjį posėdį, akivaizdu, jog 1990–1992 m. dirbusios Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko statusas nėra tapatus 1992 m. Konstitucijoje įtvirtinto Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, statusui.

Taigi pagal Konstituciją Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pareigybė skiriasi nuo Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, instituto.

8. Ginčijamos Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalies (2000 m. birželio 13 d. redakcija) nuostata, kad Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkui, išėjusiam iš valstybės tarnybos, skiriama ir mokama Respublikos Prezidento valstybinė pensija pagal Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymą, suponuoja tai, kad pagal Respublikos Prezidento įstatymą Respublikos Prezidento pensija gali būti skiriama ne tik buvusiam Respublikos Prezidentui, kaip buvusiam valstybės vadovui, bet ir kitam asmeniui – iš valstybės tarnybos išėjusiam Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkui.

Šitaip yra sudarytos teisinės prielaidos iš valstybės tarnybos išėjusį 1990–1992 m. dirbusios Aukščiausiosios Tarybos Pirmininką prilyginti buvusiam Respublikos Prezidentui, kaip buvusiam valstybės vadovui.

Kartu yra sudarytos teisinės prielaidos 1990–1992 m. dirbusios Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko institutą prilyginti konstituciniam Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, institutui ir taip paneigti individualų, nuo visų kitų valstybės pareigūnų statuso besiskiriantį Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, konstitucinį statusą.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjui neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigtas individualus, nuo visų kitų valstybės pareigūnų teisinio statuso besiskiriantis Respublikos Prezidento teisinis statusas ir sudarytos teisinės prielaidos kurį nors kitą asmenį prilyginti Respublikos Prezidentui – valstybės vadovui. Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje (2000 m. birželio 13 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu yra paneigiamas Respublikos Prezidento, kaip valstybės vadovo, individualus, nuo visų kitų valstybės pareigūnų statuso besiskiriantis konstitucinis statusas. Taigi pažeidžiama Konstitucijos 77 straipsnio 1 dalis.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad Konstitucijos 90 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas reiškia ir tai, kad įstatymų leidėjui neleidžiama nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį koks nors asmuo, kuris nebuvo išrinktas Respublikos Prezidentu, galėtų gauti Respublikos Prezidento pensiją. Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje (2000 m. birželio 13 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiama Konstitucijos 90 straipsnio nuostata, kad Respublikos Prezidento finansavimo tvarką nustato įstatymas.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai

ir 90 straipsniui.

III

Dėl Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo atitikties Konstitucijos 71 straipsniui.

1. Seimas 2000 m. birželio 13 d. priėmė Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą. 2000 m. birželio 16 d. Įstatymas buvo įteiktas Respublikos Prezidentui. Respublikos Prezidentas nei pasirašė Įstatymą ir oficialiai jį paskelbė, nei motyvuotai grąžino Seimui pakartotinai svarstyti. Ginčijamą Įstatymą 2000 m. birželio 26 d. pasirašė Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas. Įstatymas 2000 m. birželio 28 d. buvo paskelbtas „Valstybės žiniuose“ ir nuo 2000 m. liepos 1 d. įsigaliojo.

Įstatyme nurodoma, kad Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas skelbia Įstatymą vadovaudamasis Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalimi.

Pareiškėjo nuomone, Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas neturi konstitucinių įgaliojimų pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus, todėl ginčijamas Įstatymas pagal Konstitucijoje nustatytą pasirašymo ir paskelbimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 71 straipsnio 2 daliai.

2. Konstitucijoje nustatytos įstatymų pasirašymo ir oficialaus paskelbimo tvarkos negalima aiškinti pareiškėjo nurodyto Konstitucijos 71 straipsnio nuostatas atibojus nuo kitų Konstitucijos nuostatų, nes normos, reguliuojančios įstatymų pasirašymą, oficialų paskelbimą ir įsigaliojimą, taip pat nustatančios Respublikos Prezidento ir Seimo Pirmininko įgaliojimus pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus bei nustatančios Seimo Pirmininko pavaduotojo konstitucinius įgaliojimus, yra išdėstytos įvairiuose Konstitucijos straipsniuose.

3. Įstatymų, kitų Seimo priimtų teisės aktų pasirašymo ir oficialaus paskelbimo bei įsigaliojimo tvarka yra įtvirtinta ne tik pareiškėjo nurodytame Konstitucijos 71 straipsnyje, bet ir Konstitucijos 70 straipsnyje, 84 straipsnio 24 punkte ir 149 straipsnyje.

3.1. Konstitucijos 71 straipsnyje nustatyta:

„Respublikos Prezidentas Seimo priimtą įstatymą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo arba pasirašo ir oficialiai paskelbia, arba motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti.

Jeigu nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negrąžina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

Referendumu priimtą įstatymą ar kitą aktą ne vėliau kaip per 5 dienas privalo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Respublikos Prezidentas.

Jeigu nurodytu laiku tokio įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia, įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.“

3.2. Konstitucijos 70 straipsnyje nustatyta:

„Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena.

Kitus Seimo priimtus aktus ir Seimo statutą pasirašo Seimo Pirmininkas. Šie aktai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo, jeigu pačiais aktais nenustatoma kita įsigaliojimo tvarka.“

3.3. Konstitucijos 84 straipsnio 24 punkte nustatyta, kad Respublikos Prezidentas „pasirašo ir skelbia Seimo priimtus įstatymus arba grąžina juos Seimui Konstitucijos 71 straipsnyje nustatyta tvarka.“

3.4. Konstitucijos 149 straipsnyje nustatyta:

„Priimtą įstatymą dėl Konstitucijos keitimo pasirašo Respublikos Prezidentas ir ne vėliau kaip per 5 dienas oficialiai paskelbia.

Jeigu nurodytu laiku tokio įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia, šis įstatymas įsigalioja, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

Įstatymas dėl Konstitucijos keitimo įsigalioja ne anksčiau kaip po vieno mėnesio nuo jo priėmimo.“

4. Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „negalioja joks įstatymas ar kitas aktas priešingas Konstitucijai“. Konstitucija yra aukščiausią teisinę galią turintis teisės aktas, grindžiantis šalies teisės sistemą. Visi kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją. Konstitucijoje yra įtvirtintos pagrindinės teisinio reguliavimo nuostatos, ji sudaro įstatymų leidybos pagrindą (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 29 d. nutarimas). Įstatymų leidėjas turi diskreciją sukonkretinti ir detalizuoti Konstitucijos nuostatas, taip pat teisiškai reguliuoti santykius, kurie Konstitucijoje *expressis verbis* nėra reguliuojami. Svarbu, kad tai darydamas įstatymų leidėjas nepažeistų Konstitucijos principų bei normų.

Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Seimas leidžia įstatymus. Leisti įstatymus yra viena svarbiausių Seimo, kaip Tautos atstovybės, funkcijų, jo konstitucinė kompetencija. Seimas, leisdamas įstatymus (Konstitucijos 67 straipsnio 2 punktas) bei Seimo statute nustatydamas savo struktūrą ir darbo tvarką (Konstitucijos 76 straipsnis), turi konstitucinę kompetenciją sukonkretinti ir detalizuoti Konstitucijoje nustatytą Seimo, taip pat referendumu priimtų įstatymų, kitų teisės aktų priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką. Tai darydamas Seimas negali pažeisti Konstitucijos nuostatų.

5. Konstitucijos 70 ir 71 straipsniuose, 84 straipsnio 24 punkte ir 149 straipsnyje įtvirtintos įstatymų, kitų Seimo priimtų teisės aktų pasirašymo ir oficialaus paskelbimo bei įsigaliojimo tvarkos laikymasis – svarbi Konstitucijos viršenybės užtikrinimo prielaida.

Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Galioja tik paskelbti įstatymai.“ Įstatymų pasirašymas ir oficialus paskelbimas, t. y. įstatymų promulgavimas, yra baigiamoji įstatymų leidybos proceso stadija. Įstatymų pasirašymas ir oficialus paskelbimas – būtina jų įsigaliojimo

sąlyga.

Pagal Konstituciją negali būti oficialiai paskelbiamas ir įsigalioji įstatymas, kuris nebuvo nustatyta tvarka pasirašytas Konstitucijoje nurodyto pareigūno; taip pat negali būti oficialiai paskelbiamas ir įsigalioji įstatymas, kurį pasirašė pareigūnas, pagal Konstituciją neturintis tokių įgaliojimų.

6. Sistemiskai aiškinant Konstitucijos 70 ir 71 straipsnių, 84 straipsnio 24 punkto ir 149 straipsnio 1 bei 2 dalių nuostatas matyti, kad Seimo priimtų įstatymų, taip pat įstatymų, priimtų referendumu, pasirašymas ir oficialus paskelbimas visuomet yra siejamas su Respublikos Prezidentu.

6.1. Pagal Konstituciją pasirašyti ir oficialiai paskelbti (71 straipsnyje nurodytu laiku) Seimo priimtus įstatymus, taip pat įstatymus, priimtus referendumu, yra Respublikos Prezidento kompetencija. Turėdamas konstitucinius įgaliojimus pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus, Respublikos Prezidentas dalyvauja įstatymų leidybos procese (Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas).

6.2. Respublikos Prezidentas taip pat turi teisę nepasirašyti Seimo priimto įstatymo ir ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalis), t. y. turi atidedamojo veto teisę. Konstitucijoje nėra nustatyta, kad Respublikos Prezidentas turėtų atidedamojo veto teisę referendumu priimtų įstatymų atžvilgiu, taip pat įstatymų dėl Konstitucijos keitimo atžvilgiu. Pagal Konstituciją tokią teisę Respublikos Prezidentas turi tik Seimo priimtų įstatymų atžvilgiu, išskyrus įstatymus dėl Konstitucijos keitimo. Įgyvendindamas atidedamojo veto teisę, Respublikos Prezidentas taip pat gali teikti pasiūlymus, kaip turėtų būti pataisytas arba papildytas Seimo priimtas, bet Respublikos Prezidento nepasirašytas įstatymas. Pagal Konstitucijos 72 straipsnio 1 dalį Respublikos Prezidento grąžintą įstatymą Seimas gali iš naujo svarstyti ir priimti. Pakartotinai Seimo apsvarstytas įstatymas laikomas priimtu, jeigu buvo priimtos Respublikos Prezidento teikiamos pataisos ir papildymai arba jeigu už įstatymą balsavo daugiau kaip 1/2, o už konstitucinį įstatymą – ne mažiau kaip 3/5 visų Seimo narių (Konstitucijos 72 straipsnio 2 dalis); tokius įstatymus Respublikos Prezidentas privalo ne vėliau kaip per tris dienas pasirašyti ir nedelsiant oficialiai paskelbti (Konstitucijos 72 straipsnio 3 dalis). Toks Respublikos Prezidento ir Seimo įgaliojimų santykis – svarbus Konstitucijoje įtvirtinto valdžių padalijimo principo aspektas.

Pagal Konstitucijos 85 straipsnį Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus. Respublikos Prezidentas, pagal Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalį ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo grąžindamas Seimui pakartotinai svarstyti Seimo priimtą įstatymą, dekrete turi nurodyti šio grąžinimo motyvus. Tuo tarpu teikti Seimui pakartotinai svarstyti grąžinamo įstatymo pataisas ir papildymus – ne Respublikos Prezidento konstitucinė

pareiga, o teisė.

6.3. Konstitucijos 71 straipsnio 1 dalies, 84 straipsnio 24 punkto ir 71 straipsnio 2 dalies nuostatos yra tarp savęs susijusios. Pagal Konstituciją Respublikos Prezidentas turi teisę ne vėliau kaip per dešimt dienų po Seimo priimto įstatymo įteikimo atlikti vieną iš šiose nuostatose nurodytų teisinių veiksmų: arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą (promulgavimo teisė), arba jį motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti (atidedamojo veto teisė). Atlikti vieną iš šių teisinių veiksmų – Respublikos Prezidento konstitucinė pareiga.

Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalies formuluoatė „nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negrąžina ir nepasirašo“ nėra interpretuotina kaip reiškianti Respublikos Prezidento teisę nepasirašyti ir oficialiai nepaskelbti Seimo priimto įstatymo ir kartu motyvuotai negrąžinti jo Seimui pakartotinai svarstyti. Ši formuluoatė žymi tokią faktinę situaciją, kai Respublikos Prezidentas, nors ir turėdamas konstitucinę pareigą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo arba pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą, arba motyvuotai jį grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti, vis dėlto dėl kokių nors priežasčių nei promulguoja Seimo priimtą įstatymą, nei pasinaudoja atidedamojo veto teise. Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tokiu atveju įstatymą pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

Taigi Seimo Pirmininko konstituciniai įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus siejami su griežtomis Konstitucijoje nustatytais sąlygomis: Seimo Pirmininkas pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo priimtus įstatymus tik tuomet, kai Respublikos Prezidentas jų nepasirašo ir nepaskelbia (Konstitucijos 71 straipsnio 2 ir 4 dalys, 149 straipsnio 2 dalis). Be to, kad Seimo Pirmininkas turėtų konstitucinius įgaliojimus pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus, reikia, kad Respublikos Prezidentas ne tik nepromulguotų šių įstatymų, bet ir (išskyrus įstatymus dėl Konstitucijos keitimo) nepasinaudotų savo atidedamojo veto teise. Tad Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus yra sąlygoti atitinkamų Respublikos Prezidento veiksmų.

7. Situacijos, kai Respublikos Prezidentas nei promulguoja Seimo priimtus įstatymus, nei pasinaudoja atidedamojo veto teise, pagal Konstituciją interpretuotinos priklausomai nuo to, ar Respublikos Prezidento įgaliojimai yra nutrūkę, ar jie nėra nutrūkę ir ar Respublikos Prezidentas eina savo pareigas, ar laikinai negali jų eiti.

7.1. Nustatant, kuris pareigūnas turi konstitucinius įgaliojimus pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą, kurį Respublikos Prezidentas nei pasirašė ir oficialiai paskelbė, nei motyvuotai grąžino Seimui pakartotinai svarstyti dėl to, kad yra nutrūkę Respublikos Prezidento įgaliojimai, privalu atsižvelgti į Konstitucijos 88 straipsnio nuostatas.

Konstitucijos 88 straipsnyje nustatyta:

„Respublikos Prezidento įgaliojimai nutrūksta, kai:

- 1) pasibaigia laikas, kuriam jis buvo išrinktas;
- 2) įvyksta pirmalaikiai Respublikos Prezidento rinkimai;
- 3) atsistatydina iš pareigų;
- 4) Respublikos Prezidentas miršta;
- 5) Seimas jį pašalina iš pareigų apkaltos proceso tvarka;
- 6) Seimas, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo išvadą, 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma priima nutarimą, kuriuo konstatuojama, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti savo pareigų.“

Pažymėtina, kad Konstitucijos 88 straipsnyje nustatytas Respublikos Prezidento įgaliojimų nutrūkimo pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti aiškinamas plečiamai.

7.1.1. Respublikos Prezidento įgaliojimams nutrūkus Konstitucijos 88 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytais pagrindais, Respublikos Prezidento pareigos pereina naujai išrinktam Respublikos Prezidentui. Savo pareigas pradėjęs eiti naujai išrinktas Respublikos Prezidentas turi visus Konstitucijoje ir įstatymuose Respublikos Prezidentui nustatytus įgaliojimus, taigi ir įgaliojimus ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus, kuriuos Seimas priėmė tuo laiku, kai savo pareigas ėjo ankstesnis Respublikos Prezidentas.

7.1.2. Respublikos Prezidento įgaliojimams nutrūkus Konstitucijos 88 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 punktuose nustatytais pagrindais, susidaro tokia teisinė situacija, kai naujas Respublikos Prezidentas dar nėra išrinktas. Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentui mirus, atsistatydinus, pašalinus jį iš pareigų apkaltos proceso tvarka arba tada, kai Seimas nutaria, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti pareigų, jo pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas, kuris netenka savo įgaliojimų Seime, kur jo pareigas Seimo pavedimu laikinai eina jo pavaduotojas.

Pažymėtina, kad Seimo Pirmininko konstitucinės teisės laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas realizavimas sietinas su teisinio fakto – vienos iš Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių, dėl kurių pagal Konstitucijos 88 straipsnio 3, 4, 5 arba 6 punktą nutrūksta Respublikos Prezidento įgaliojimai, nustatymu. Kad kiltų Konstitucijoje numatytos teisinės pasekmės, šis teisinis faktas turi būti nustatytas laikantis deramos teisinės procedūros. Tai – Respublikos Prezidento akto, kuriuo jis pareiškia apie savo atsistatydinimą, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 3 punktą); Respublikos Prezidento mirties fakto nustatymas įstatymų nustatyta tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 4 punktą); Seimo akto, kuriuo 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma Respublikos Prezidentas pašalinamas iš pareigų Seimo statute nustatyta apkaltos proceso tvarka, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 5 punktą ir 74 straipsnis); 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma ir atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išvadą priimto Seimo nutarimo, kuriuo konstatuojama, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti savo pareigų,

įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 6 punktą ir 105 straipsnio 3 dalies 2 punktą).

Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas atstovauja Lietuvos valstybei ir daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Taigi Seimo Pirmininkas, pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas, vykdo visa, kas Respublikos Prezidentui yra pavesta Konstitucijos ir įstatymų. Vadinasi, jis turi ir įgaliojimus ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti.

Pažymėtina, kad Seimo Pirmininkas, laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas, tuo laiku įgyvendina Respublikos Prezidento, o ne Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus, nes pastarųjų jis laikinai yra netekęs. Tuo tarpu Seimo Pirmininko pavaduotojas, Seimo pavedimu laikinai einantis Seimo Pirmininko pareigas, perima ir Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalyje nustatytus Seimo Pirmininko įgaliojimus pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus tais atvejais, kai Seimo Pirmininkas, laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas, nurodytu laiku juos dėl kokių nors priežasčių nei pasirašo ir oficialiai paskelbia, nei motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti.

Atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „Seimo pavedimu“ reiškia ne bendrąjį, bet individualų teisinį reguliavimą, kai laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas pavedama atitinkamame Seimo teisės akte konkrečiai nurodytam Seimo Pirmininko pavaduotojui ir tik tol, kol jų vėl nepradės eiti Seimo Pirmininkas.

Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais Seimo Pirmininkas eina Respublikos Prezidento pareigas tik tol, kol bus išrinktas ir pradės eiti pareigas naujas Respublikos Prezidentas. Seimo Pirmininkui pradėjus laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas, Seimas ne vėliau kaip per dešimt dienų privalo paskirti Respublikos Prezidento rinkimus, kurie turi būti surengti ne vėliau kaip per du mėnesius; Seimui negalint susirinkti ir paskelbti Respublikos Prezidento rinkimų, rinkimus skelbia Vyriausybė (Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalis). Naujai išrinktam Respublikos Prezidentui pradėjus eiti savo pareigas, Seimo Pirmininkas nustoja laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas ir vėl eina Seimo Pirmininko pareigas, o Seimo Pirmininko pavaduotojas, Seimo pavedimu laikinai ėjęs Seimo Pirmininko pareigas, nustoja eiti Seimo Pirmininko pareigas ir toliau eina Seimo Pirmininko pavaduotojo pareigas. Seimo priimtų įstatymų promulgavimo ir atidedamojo veto teisę jau turi naujai išrinktas Respublikos Prezidentas.

Galimos ir tokios teisinės situacijos, kai nors ir yra viena iš Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje numatytų aplinkybių, bet atitinkamas teisinis faktas laikantis deramos teisinės procedūros dar nėra nustatytas (vadinasi, dar nėra sukėlęs atitinkamų teisinių pasekmių). Tokiais atvejais Seimo Pirmininkas pagal Konstituciją dar negali laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigų – taigi jam dar nėra laikinai perėję ir Respublikos Prezidento įgaliojimai ne vėliau kaip per dešimt dienų po

įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti. Čia, atsižvelgiant į Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje ir 88 straipsnio 3, 4, 5 bei 6 punktuose nurodytas aplinkybes, yra galimos skirtingos teisinės situacijos. Antai kol dar nėra įsigaliojęs 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma ir atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo išvadą priimtas Seimo nutarimas, kuriuo konstatuojama, kad Respublikos Prezidento sveikatos būklė neleidžia jam eiti savo pareigų (Konstitucijos 88 straipsnio 6 punktą ir 105 straipsnio 3 dalies 2 punktą), arba Respublikos Prezidento aktas, kuriuo jis pareiškia apie savo atsistatydinimą (Konstitucijos 88 straipsnio 3 punktą), arba Seimo aktas, kuriuo 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma Respublikos Prezidentas pašalinamas iš pareigų Seimo statute nustatyta apkaltos proceso tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 5 punktą ir 74 straipsnis), minėtus įgaliojimus vis dar turi Respublikos Prezidentas. Kol įstatymų nustatyta tvarka dar nėra nustatytas Respublikos Prezidento mirties faktas (Konstitucijos 88 straipsnio 4 punktą), Respublikos Prezidento įgaliojimų ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus arba juos motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti niekas negali įgyvendinti.

7.2. Kitaip Konstitucijoje yra reglamentuojamos teisinės situacijos, kai Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nepasirašo ir oficialiai nepaskelbia Seimo priimtų įstatymų ir jų motyvuotai negrąžina Seimui pakartotinai svarstyti ne dėl to, kad būtų nutrūkę Respublikos Prezidento įgaliojimai, bet dėl to, kad jis laikinai negali eiti pareigų.

Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentą, laikinai išvykusį į užsienį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas.

Pabrėžtina, kad Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ ir šio straipsnio 2 dalyje vartojama formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ savo teisiniu turiniu nėra tapačios. Formuluotė „pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidento įgaliojimai yra nutrūkę, naujas Respublikos Prezidentas dar nėra išrinktas, o Respublikos Prezidento pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas; laikinai eidamas Respublikos Prezidento pareigas, Seimo Pirmininkas yra tam laikui netekęs savo įgaliojimų Seime. Tuo tarpu formuluotė „tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas“ žymi tokią teisinę situaciją, kai Respublikos Prezidentas dėl to, kad yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs, laikinai negali eiti savo pareigų ir jį laikinai pavaduoja Seimo Pirmininkas; laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas turi savo, kaip Seimo Pirmininko, įgaliojimus.

Vien Respublikos Prezidento laikinas išvykimas į užsienį arba susirgimas dar nėra pakankamas konstitucinis pagrindas Seimo Pirmininkui laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą, nes vien dėl to, kad yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs, Respublikos Prezidentas nepraranda

savo, kaip Respublikos Prezidento, teisinio statuso ir jam Konstitucijos ir įstatymų nustatytų įgaliojimų. Seimo Pirmininkas laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą tik jeigu yra abi Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalyje numatytos sąlygos: 1) Respublikos Prezidentas yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs; 2) jis laikinai negali eiti savo pareigų būtent dėl minėto laikino išvykimo į užsienį ar susirgimo. Abu šie teisiniai faktai turi būti nustatyti laikantis deramos teisinės procedūros. Nustatyti tokią procedūrą įstatymu yra Seimo konstitucinė pareiga. Iki šiol tokia procedūra nėra nustatyta.

Pažymėtina, kad toks Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalies nuostatos interpretavimas, kai vien Respublikos Prezidento laikinas išvykimas į užsienį arba susirgimas laikomas pakankamu konstituciniu pagrindu Seimo Pirmininkui laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą, būtų konstituciškai nepagrįstas. Šitaip interpretuojant Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį būtų sudarytos prielaidos Seimo Pirmininką, kuris pagal Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą, traktuoti kaip valstybės vadovą, nors Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas ir savo, kaip Respublikos Prezidento, teisinio statuso ir jam Konstitucijos bei įstatymų nustatytų įgaliojimų nepraranda ir tada, kai yra laikinai išvykęs į užsienį arba susirgęs. Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas net ir tada, kai dėl laikino išvykimo į užsienį arba susirgimo jis negali eiti savo pareigų ir jį tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininkas. Pagal Konstituciją Seimo Pirmininkas, net pavaduodamas Respublikos Prezidentą tuo laiku, kai šis laikinai negali eiti savo pareigų dėl laikino išvykimo į užsienį arba susirgimo, yra ne valstybės, o vienos iš valstybės valdžios institucijų – Seimo vadovas. Valstybės vadovas Lietuvoje yra tik vienas – Respublikos Prezidentas.

Pagal Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, kitaip nei pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai eidamas Respublikos Prezidento pareigas, Seimo Pirmininkas negali vykdyti tam tikrų Konstitucijoje *expressis verbis* nurodytų Respublikos Prezidento įgaliojimų: Konstitucijos 89 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, laikinai pavaduodamas Respublikos Prezidentą, Seimo Pirmininkas negali skelbti pirmalaikių Seimo rinkimų, atleisti ar skirti ministrų be Seimo sutikimo. Konstitucijos 89 straipsnio 3 dalyje taip pat yra įtvirtinta speciali garantija Seimo Pirmininkui, laikinai pavaduojančiam Respublikos Prezidentą: tuo laikotarpiu Seimas negali svarstyti klausimo dėl nepasitikėjimo Seimo Pirmininku.

Pabrėžtina, kad laikinas Respublikos Prezidento pareigų ėjimas arba laikinas jo pavadavimas yra galimas tik Konstitucijos 89 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais pagrindais, o Seimo Pirmininkas yra vienintelis valstybės pareigūnas, galintis laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas arba laikinai pavaduoti Respublikos Prezidentą. Konstitucijos 89 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad jokiais kitais atvejais ir jokiems kitiems asmenims ar institucijoms negalima vykdyti Respublikos Prezidento įgaliojimų.

7.3. Dar kitaip Konstitucijoje yra reglamentuojamos teisinės situacijos, kai Respublikos Prezidentas dėl kokių nors priežasčių ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo priimtus įstatymus, nei juos motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti, nors jo įgaliojimai nėra nutrūkę ir jis eina savo pareigas.

Kaip minėta, pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį, jeigu nurodytu laiku (t. y. ne vėliau kaip per šio straipsnio 1 dalyje nurodytas dešimt dienų po įteikimo) Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir motyvuotai negrąžina Seimui pakartotinai svarstyti, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas. Pagal Konstitucijos 71 straipsnio 4 dalį, jeigu nurodytu laiku (t. y. per šio straipsnio 3 dalyje nurodytas penkias dienas) referendumu priimto įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia, įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

Tai – savarankiški Seimo Pirmininko konstituciniai įgaliojimai promulguoti Seimo priimtus įstatymus. Kita vertus, Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus įstatymus yra siejami su tokia teisine situacija, kai Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo priimtus įstatymus, nei juos motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti, nors jo įgaliojimai nėra nutrūkę ir jis eina savo pareigas, todėl Seimo Pirmininko įgaliojimai, kaip jau konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, yra sąlygoti atitinkamų Respublikos Prezidento veiksmų. Respublikos Prezidentui ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašius ir oficialiai paskelbus Seimo priimtą įstatymą, nei jį motyvuotai grąžinus Seimui pakartotinai svarstyti, įgaliojimus promulguoti šį įstatymą pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį turi Seimo Pirmininkas.

Kartu pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 ir 4 dalis Seimo Pirmininkas turi tik įgaliojimus promulguoti Seimo priimtus, bet Respublikos Prezidento nepasirašytus ir oficialiai nepaskelbtus įstatymus, bet ne juos motyvuotai grąžinti Seimui pakartotinai svarstyti. Todėl Seimo Pirmininko įgaliojimai promulguoti Seimo priimtus įstatymus savo teisiniu turiniu iš esmės skiriasi nuo Respublikos Prezidento įgaliojimų promulguoti šiuos įstatymus: Respublikos Prezidentas turi teisę, tuo tarpu Seimo Pirmininkas – teisę ir pareigą Seimo priimtus įstatymus pasirašyti ir oficialiai paskelbti.

Šiame kontekste pabrėžtina, kad Seimo Pirmininkas minėtus įgaliojimus įgyvendina tik po to, kai sueina Konstitucijos 71 straipsnyje nurodytas dešimties arba penkių dienų terminas.

Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtą įstatymą – tai tik Seimo Pirmininko teisė ir pareiga, jo konstitucinė prerogatyva, kuri yra realizuojama tais atvejais, kai nurodytu laiku (t. y. ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo) Seimo priimtą įstatymą Respublikos Prezidentas nei pasirašė, nei motyvuotai grąžino Seimui pakartotinai svarstyti, o Seimo Pirmininkas tuo laiku nei laikinai eina Respublikos Prezidento pareigas, nei laikinai

pavadoja Respublikos Prezidentą. Minėti Seimo Pirmininko įgaliojimai Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyti Seimo Pirmininkui.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, jog tiesioginis įgaliojimų nustatymas Konstitucijoje reiškia, kad viena valstybės valdžios institucija negali iš kitos perimti tokių įgaliojimų, jų perduoti ar atsisakyti. Vadinasi, jeigu Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyti įgaliojimai kuriam nors valstybės pareigūnui, šis negali jų perduoti jokiam kitam pareigūnui, o pastarasis negali jų perimti, išskyrus pačioje Konstitucijoje numatytus atvejus. Taigi Konstitucijoje nustatyti Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus ir Respublikos Prezidento ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašytus ir oficialiai paskelbtus, nei motyvuotai gražintus Seimui pakartotinai svarstyti įstatymus, jeigu Seimo Pirmininkas nėra pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai netekęs savo įgaliojimų Seime, pagal Konstituciją negali būti niekam perduodami ir negali pereiti nei Seimo Pirmininko pavaduotojui, nei kuriam nors kitam asmeniui.

8. Konstitucijoje yra įtvirtinta Seimo Pirmininko pavaduotojo pareigybė (66 straipsnio 1 dalis, 89 straipsnio 1 dalis). Seimas, Seimo statute nustatydamas Seimo struktūrą ir darbo tvarką, turi kompetenciją nustatyti Seimo Pirmininko pavaduotojų skaičių, jų įgaliojimus bei statusą. Tai nustatydamas Seimas yra saistomas Konstitucijos. Nei nustatydamas Seimo struktūrą ir darbo tvarką, nei nustatydamas Seimo Pirmininko pavaduotojo ar pavaduotojų įgaliojimus arba statusą, nei pavesdamas Seimo Pirmininko pavaduotojui ar pavaduotojams vykdyti tam tikras funkcijas Seimas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo (nei bendrojo, nei individualaus), kuris konkuruotų su nustatytoju Konstitucijoje.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad Seimo Pirmininko pirmojo pavaduotojo pareigybė Konstitucijoje nėra įtvirtinta. Tokios pareigybės įtvirtinimas – Seimo kompetencija.

9. Konstitucinis Teismas 1994 m. vasario 24 d. nutarime konstatavo: „Pagal Konstituciją Seimo Pirmininkas yra Seimo pareigūnas, kuriam suteikiami savarankiški konstituciniai įgaliojimai, o Seimo Pirmininko pavaduotojas pagal Konstitucijos 66 straipsnio pirmąją dalį gali vykdyti tik vieną funkciją – vadovauti Seimo posėdžiams. Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus Seimo Pirmininko pavaduotojas įgyja tik Konstitucijos 89 straipsnyje numatytu atveju, t. y. tada, kai Seimo pavedimu jis laikinai eina Seimo Pirmininko pareigas.“ Taigi Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus Seimo Pirmininko pavaduotojas įgyja tik Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytais pagrindais.

Konstitucijos 66 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Seimo posėdžiams vadovauja Seimo Pirmininkas arba jo pavaduotojas. Jokių kitų konstitucinių įgaliojimų Seimo Pirmininko pavaduotojas neturi. O tuos įgaliojimus, kurie Konstitucijoje yra nustatyti Seimo Pirmininkui, bet ne Seimo Pirmininko pavaduotojui, Seimo Pirmininko pavaduotojas gali vykdyti tik tuo atveju, kai

Seimo Pirmininkas pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai eina Respublikos Prezidento pareigas ir kai yra nustatyta tvarka priimtas ir įsigaliojęs Seimo teisės aktas, kuriuo šiame akte konkrečiai nurodytam Seimo Pirmininko pavaduotojui pavedama laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas.

Tais atvejais, kai pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį Respublikos Prezidento pareigas laikinai eina Seimo Pirmininkas, jo pareigas Seime Seimo pavedimu laikinai eina jo pavaduotojas. Tokiais atvejais Seimo Pirmininko pavaduotojas įgyvendina ne Seimo Pirmininko pavaduotojo, bet Seimo Pirmininko, kurio pareigas Seimo pavedimu jis laikinai eina, konstitucinius įgaliojimus. Tai, kad pagal Konstituciją Seimo Pirmininko pavaduotojas turi ir vykdo Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus, siejama su tuo, kad savo pareigų dėl Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių negali eiti Respublikos Prezidentas, bei su tuo, kad šias pareigas tol, kol nėra pradėjęs eiti pareigų naujai išrinktas Respublikos Prezidentas, laikinai eina Seimo Pirmininkas, kuris pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį tuo laiku yra netekęs savo įgaliojimų Seime. Tuomet Seimo Pirmininko pavaduotojas, laikinai einantis Seimo Pirmininko pareigas, turi ir įgaliojimus pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 ir 4 dalis pasirašyti ir oficialiai paskelbti įstatymus, jeigu nurodytu laiku jų nepasirašo ir nepaskelbia Seimo Pirmininkas, laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas ir dėl to laikinai netekęs savo įgaliojimų Seime.

Tuo tarpu tais atvejais, kai Seimo Pirmininkas pagal Konstitucijos 89 straipsnio 2 dalį pavaduoja laikinai išvykusį į užsienį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti pareigų Respublikos Prezidentą, jis pagal Konstituciją nėra netekęs savo įgaliojimų Seime. Todėl tokiais atvejais Seimo Pirmininko pavaduotojas pagal Konstituciją negali vykdyti Seimo Pirmininko konstitucinių įgaliojimų.

Seimas turi diskreciją nustatyti, kuris Seimo Pirmininko pavaduotojas vykdo Seimo Pirmininko įgaliojimus, kai šis dėl kokių nors priežasčių negali eiti savo pareigų. Konstitucija to nedraudžia. Tačiau tai nustatydamas Seimas negali šiam Seimo Pirmininko pavaduotojui pavesti vykdyti įgaliojimus, kuriuos pagal Konstituciją turi tik Seimo Pirmininkas, sudaryti teisinės prielaidas šiam Seimo Pirmininko pavaduotojui vykdyti Seimo Pirmininko įgaliojimus tada, kai šis nėra pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį netekęs savo įgaliojimų Seime, nes Konstitucijoje yra tiesiogiai numatyta tik viena teisinė situacija, kai Seimo Pirmininko įgaliojimai pereina Seimo Pirmininko pavaduotojui – tai situacija, nurodyta Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje. Seimas, pavesdamas konkrečiai nurodytam Seimo Pirmininko pavaduotojui laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas, šį pavedimą gali nustatyti laikui, ne ilgesniam nei tas, kurį Seimo Pirmininkas pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį yra netekęs savo įgaliojimų Seime.

Taigi Seimas negali nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, kuriuo Seimo Pirmininko pavaduotojui (nei pirmajam, nei kuriam nors kitam) būtų pavedama pasirašyti ir oficialiai paskelbti

Seimo priimtus įstatymus, jeigu nėra nustatyta tvarka priimto ir įsigaliojusio Seimo akto, kuriuo konkrečiai įvardytam Seimo Pirmininko pavaduotojui pavedama laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas dėl to, kad Seimo Pirmininkas vienu iš Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytų pagrindų eina Respublikos Prezidento pareigas ir yra laikinai netekęs savo įgaliojimų Seime.

10. Minėta, kad Respublikos Prezidentas nei pasirašė ir oficialiai paskelbė ginčijamą Įstatymą, nei jį motyvuotai grąžino Seimui pakartotinai svarstyti.

10.1. Iš byloje surinktų įrodymų matyti, kad tuo laiku, kai Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas pasirašė ginčijamą Įstatymą, nebuvo Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje numatytos teisinės situacijos: Respublikos Prezidentas ėjo savo pareigas.

10.2. Minėta, kad tais atvejais, kai ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo Seimo priimtą įstatymą Respublikos Prezidentas nei pasirašo, nei motyvuotai grąžina Seimui pakartotinai svarstyti, jį pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį pasirašo Seimo Pirmininkas; Seimo Pirmininko įgaliojimai pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus ir Respublikos Prezidento ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašytus ir oficialiai paskelbtus, nei motyvuotai grąžintus Seimui pakartotinai svarstyti įstatymus yra jo konstitucinė prerogatyva – tokie įgaliojimai, kurie, jeigu Seimo Pirmininkas nėra pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai netekęs savo įgaliojimų Seime, pagal Konstituciją negali būti niekam perduodami ir negali pereiti Seimo Pirmininko pavaduotojui.

Vadinasi, Respublikos Prezidentui ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo nei pasirašius ir oficialiai paskelbus, nei motyvuotai grąžinus Seimui pakartotinai svarstyti ginčijamą Įstatymą, pagal Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalį šį Įstatymą turėjo pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo Pirmininkas. Šie Seimo Pirmininko įgaliojimai būtų galėję pereiti kuriam nors Seimo Pirmininko pavaduotojui tik tuo atveju, jeigu Seimo Pirmininkas pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį laikinai eitų Respublikos Prezidento pareigas ir jeigu būtų nustatyta tvarka priimtas ir įsigaliojęs Seimo aktas, kuriuo tam konkrečiai nurodytam Seimo Pirmininko pavaduotojui būtų pavedama laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas. Iš byloje surinktų įrodymų matyti, kad to nebuvo.

Seimo valdyba 2000 m. birželio 14 d. sprendimu Nr. 2091 nusprendė pritarti Seimo Pirmininko kelionei į Vokietiją 2000 m. birželio 24–26 d. Seimo statuto 30 straipsnio (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 4 dalyje buvo nustatyta, kad Seimo Pirmininką, laikinai išvykusį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti savo pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas arba Seimo pavedimu – kitas pavaduotojas. Iš byloje surinktų įrodymų matyti, kad tuo laiku, kai buvo pasirašytas ginčijamas Įstatymas, Seimo Pirmininką pavadavo Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas. Tačiau pagal Konstituciją tokiais atvejais, kai Seimo Pirmininkas yra laikinai išvykęs, nei Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas, nei kuris nors kitas pavaduotojas negali perimti Seimo Pirmininko konstitucinių įgaliojimų – taigi ir Konstitucijos 71

straipsnio 2 dalyje jam nustatytų įgaliojimų pasirašyti ir oficialiai paskelbti Seimo priimtus, bet nurodytu laiku Respublikos Prezidento nepasirašytus ir motyvuotai Seimui pakartotinai svarstyti negražintus įstatymus.

10.3. Minėta, kad ginčijamą Įstatymą pasirašė Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas ir kad Įstatyme nurodyta, jog Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas skelbia Įstatymą vadovaudamasis Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalimi.

Kaip jau konstatuota šiame Konstitucinio Teismo nutarime, tai, kad pagal Konstituciją Seimo Pirmininko pavaduotojas turi ir vykdo Seimo Pirmininko konstitucinius įgaliojimus, siejama ne su tuo, kad Seimo Pirmininkas negali vykdyti savo, kaip Seimo Pirmininko, įgaliojimų, bet su tuo, kad savo pareigų dėl Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių negali eiti Respublikos Prezidentas, bei su tuo, kad šias pareigas tol, kol nėra pradėjęs eiti pareigų naujai išrinktas Respublikos Prezidentas, laikinai eina Seimo Pirmininkas, kuris pagal Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalį tuo laiku yra netekęs savo įgaliojimų Seime. Tik tokiais atvejais Seimo Pirmininko pavaduotojas įgyvendina Seimo Pirmininko, kurio pareigas Seimo pavedimu jis laikinai eina, konstitucinius įgaliojimus promulguoti Seimo priimtus įstatymus.

Vadinasi, šiuo atveju pagal Konstituciją nei Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas, nei kuris nors kitas Seimo Pirmininko pavaduotojas neturėjo teisės pasirašyti ir oficialiai paskelbti ginčijamą Įstatymą. Respublikos Prezidentui nustatytu laiku nei pasirašius ir oficialiai paskelbus Įstatymą, nei motyvuotai gražinus jį Seimui pakartotinai svarstyti, konstitucinę teisę jį pasirašyti ir oficialiai paskelbti turėjo tik Seimo Pirmininkas.

Taigi pasirašant ir oficialiai paskelbiant ginčijamą Įstatymą buvo nepaisoma Konstitucijos 71 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad jeigu nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negražina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas.

11. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas pagal jo pasirašymo ir paskelbimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 71 straipsnio 2 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 4 dalis (2000 m. birželio 13 d. redakcija) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai ir 90 straipsniui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7, 11, 15 straipsnių

pakeitimo ir papildymo įstatymas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 71 straipsnio 2 daliai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis ta apimtimi, kuria Respublikos Prezidento pensijos skyrimas ir mokėjimas susiejamas su buvusio Respublikos Prezidento išėjimu iš valstybės tarnybos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 20 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria Respublikos Prezidento pensijos nustatymas susiejamas su buvusio Respublikos Prezidento išėjimu iš valstybės tarnybos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai.

Šis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Armanas Abramavičius

Egidijus Kūris

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Augustinas Normantas

Jonas Prapiestis

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas